

2. Виклики для сучасного менеджменту / Електронний ресурс: Режим доступу: http://www.management.com.ua/notes/transformation-and-management.html?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=menedzhment_daydzhest_4_25_31012016

3. Трансформация компьютерной индустрии / Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.management.com.ua/ims/ims163.html>

Дейч М. Є., д.е.н.,
доцент кафедри адміністративного
менеджменту Донецького державного
університету управління,
м. Маріуполь
maride7@gmail.com

Deych M. E., PhD in Economics,
Associate Professor of Administrative
Management Department, Donetsk
State University of Management,
Mariupol
maride7@gmail.com

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ. Обґрунтовано необхідність соціальної відповідальності при реалізації стратегії сталого розвитку в Україні. Розкрито взаємозв'язок і взаємовплив соціальної відповідальності та сталого розвитку. Запропоновано критерії ефективності виконання стратегії сталого розвитку через модернізацію суспільних відносин на різних рівнях.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: соціальна відповідальність, сталий розвиток, суспільні відносини, модернізація, поведінка.

NEED FOR UNDERTAKING OF STRATEGY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE WHICH IS BASED ON SOCIAL RESPONSIBILITY

ABSTRACT. In the Article is justified need of Social Responsibility during process of realization of Strategy for Sustainable Development of Ukraine. It was explained link between Social Responsibility and Sustainable Development. Also was offered effectiveness measures to ensure compliance with Strategy for Sustainable Development through modernization of social relationships at different levels.

KEY WORDS: Social Responsibility, Sustainable Development, social relationships, Modernization, Behavior.

Вступ. Усвідомлення людиною, суспільством і людством зростання небезпек і ризиків у всіх сферах життєдіяльності обумовлює пошук шляхів їх мінімізації та попередження. Прагнення до розуміння суспільних явищ, пізнання природи їх виникнення, відстеження всіх процесів, можливий розвиток дає можливість системно дослідити будь-який суспільний процес, визначити причинно-наслідкові тенденції та зрозуміти, в якому напрямку формувати майбутнє

Постановка задачі (мета). Проблематика соціальної відповідальності серед наукових досліджень у теперішній час є популярною і розповсюдженою. Вона досліджується представниками різних наукових напрямків: філософських, соціологічних, юридичних, економічних, психологічних. Це не випадково, тому що система соціальних відносин в Україні потребує узгодженішої взаємодії. Ігнорування соціальних і правових норм спричиняє безлад, заперечення культури відносин, провокує конфліктність в суспільстві, негативно впливає на міжнародний авторитет України серед зарубіжних партнерів. В умовах інтеграції України в європейську спільноту необхідно зосередитись на позитивних процесах розвитку країни. Стратегія сталого розвитку України, як європейської держави, дає можливість стати рівноправним партнером у міжнародних відносинах. Але реалізація стратегії сталого розвитку може бути успішною тільки при умові застосування соціальної відповідальності як чинника та інструменту виконання стратегії сталого розвитку.

Це визначає проблему соціальної відповідальності як актуальну і необхідну для суспільства.

Результати. Соціальна відповідальність багатоаспектна та багаторівнева. Вона виявляється на особистісному (індивідуальному) рівні через ступінь громадянської зрілості особистості і є базовою. Від світосприйняття й усвідомлення людиною своєї значущості у світових перетвореннях, від її прагнення до перетворень у всіх сферах своєї життєдіяльності залежать її прояви в різних аспектах. На груповому рівні соціальна відповідальність визначається як корпоративна соціальна відповідальність; на суспільному — вона передбачає соціальну відповідальність суспільства за гідний рівень життя нинішнього і майбутнього поколінь; на державному — визначає кращі шляхи досягнення сталого, соціального та людського розвитку. На глобальному рівні соціальна відповідальність окреслює пріоритети світового розвитку, людської цивілізації завдяки міжнародним домовленостям щодо запровадження сталого розвитку (м. Ріо-де-Жанейро,

1992 р., 2012 р., м. Йоганнесбург, 2002 р., Всесвітньому економічному форуму, 1999 р.), а також Глобальному договору ООН, презентація якого в Україні відбулася у квітні 2006 р. Разом із тим світова спільнота розробила систему стандартів і рекомендацій, реалізація яких сприяє запровадженню сталого розвитку, а саме: стандарт ISO 14000 у галузі систем екологічного менеджменту, GRI — рекомендації щодо звітності в галузі сталого розвитку, міжнародний стандарт із соціальної відповідальності ISO 26000, ISO 9001:2000 тощо. Сталий розвиток визначено ООН як основний напрям розвитку цивілізації на XXI століття, а Україна має зайняти активну позицію для започаткування процесу змін, що забезпечить перехід до сталого розвитку держави.

Досягнення сталого розвитку, яке передбачає дотримання певних обмежень, нормативів і збалансованості економічної, соціальної та екологічної складових, визначає системність підходів до створення відповідних умов і можливостей із застосуванням соціальної відповідальності. У зв'язку з цим вона визначається та актуалізується на особистому, виробничому і національному рівнях. Усвідомлення світовою спільнотою значущості соціальної відповідальності у формуванні сталого розвитку сприяло підписанню ряду міжнародних зобов'язань, осядлившому ставленню до навколишнього середовища через поширення інноваційних технологій у сфері енергозбереження, промисловості тощо. Але через багато років після підписання конструктивних міждержавних правових домовленостей суттєвих зрушень у цій сфері не відбулося, очікуваної відповідальності в діяльності держав не досягнуто, а загрози знищення природних ресурсів зростають. Так, за результатами досліджень Всесвітнього фонду дикої природи (WWF) попереджається, що в разі продовження споживання ресурсів із тією швидкістю як зараз, у 2050 р. для задоволення своїх потреб необхідно буде колонізувати ще дві аналогічні планети.

Ситуація ускладнюється наявністю протиріч у позиціонуванні компаній-лідерів, як соціально відповідальних, їх діями з формування сталого розвитку. Зокрема, близько 20 % керівників американських компаній не знають взагалі, що таке «сталый розвиток», 48 % з тих, хто вважає, що знає тлумачення цього терміна, під ним розуміє державне регулювання (дотримання правил і стандартів, підтримка етичних норм). Одночасно 50 % управлінців США вважають забезпечення сталого розвитку важливою складовою вирішення екологічних, соціальних і управлінських питань. Американські компанії, які відносять запровадження стало-

го розвитку до топ-цілей, підтвердили, що роблять це для збереження стабільного розвитку бізнесу завдяки гармонійному узгодженню з бізнес-цілями (38 %), а також для побудови соціально відповідальної репутації (27 %). Ділова репутація може перевищувати вартість матеріальних активів у кілька разів.

Таким чином, простежується відсутність глибокої усвідомленості переваг сталого розвитку для реалізації подальших стратегій і перспектив функціонування виробничих і бізнесових структур, а також суспільства та держави в цілому. Така несприятлива ситуація характерна навіть для країн із розвинутою економікою та добре налагодженою правовою базою. Значно гіршими є умови і стан формування сталого розвитку у пострадянських країнах, до яких належить і Україна. Ці держави прагнуть за короткий проміжок часу досягти значного економічного зростання та інтегруватися як рівноцінні партнери до розвинених країн. Вимоги сталого розвитку значно обмежують ці прагнення і потребують кардинальної зміни ідеології розвитку. Постає питання змісту й адресатів застосування соціальної відповідальності на різних рівнях управління з конкретизацією об'єктів і суб'єктів відповідальності.

В Україні указом Президента (від 12.01.2015 № 5/2015) було схвалено «Стратегію сталого розвитку «Україна-2020». Цим указом передбачена дорожня карта реалізації стратегії, індикатори реалізації, а також обумовлено, що «головною передумовою реалізації стратегії є суспільний договір між владою, бізнесом і громадянським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності».

Прийняття цього указу є дуже важливим кроком України для інтеграції в міжнародну спільноту та впровадження європейських стандартів життя.

Теоретично-методологічні засади формування і реалізації соціальної відповідальності у контексті досягнення цілей сталого розвитку знаходяться у стані розробки. Недостатньо вирішеними залишаються питання саме механізмів переходу до сталого розвитку на базі соціальної відповідальності, застосування карних або заохочувальних методів, масштабів запровадження корпоративної соціальної відповідальності, можливостей її застосування в системі господарювання. Відповіді на ці та інші питання потребують застосування комплексного підходу до дослідження соціальної відповідальності, розгляду як системи, яка спроможна прискорити досягнення цілей сталого розвитку.

Соціальна відповідальність є системою взаємовідносин між її суб'єктами, які базуються на вільному волевиявленні та соціальних нормах, визначаються певною поведінкою, спрямованою на безпеку, розвиток і узгодження інтересів сторін відносин. У процесі формування сталого розвитку між членами суспільства формуються суспільні відносини через певні права та обов'язки. Сутність соціальної відповідальності полягає в обов'язку суб'єкта виконувати вимоги, що висуває йому суспільство, держава та індивіди, для забезпечення впорядкованості, стабільності соціальних відносин у різних сферах життєдіяльності.

Вплив суб'єктів соціальної відповідальності, які діють у певних обставинах і усвідомлюють наслідки своїх дій, на забезпечення сталого розвитку є найвагомішими. Суб'єкти соціальної відповідальності одночасно є суб'єктами сталого розвитку. Ними є: людина, колективи, групи, бізнес-організації, суспільство, держава, територіальні громади, громадські організації. Саме вони у процесі свого функціонування вступають у певні відносини для забезпечення задоволення своїх потреб, вони є основними споживачами різноманітних видів ресурсів, метою і засобом розвитку. Саме на них лежить відповідальність щодо створення можливостей для гідного майбутнього наступним поколінням. Об'єкт соціальної відповідальності визначає адресність спрямування відповідальності суб'єкта за стан, вплив, взаємодію, збалансованість складових сталого розвитку. Інстанцією соціальної відповідальності є суспільство та його члени, адже соціальна відповідальність за діяльність або бездіяльність суб'єкта настає саме перед ним.

Основними рівнями соціальної відповідальності у контексті сталого розвитку є: індивідуальний (визначає ступінь громадянської зрілості особи слідувати поведінці, яка відповідає вимогам сталого розвитку і створює головну підставу для інших рівнів); груповий (корпоративна соціальна відповідальність); суспільний (передбачає соціальну відповідальність суспільства перед майбутніми поколіннями); державний (визначає шляхи досягнення сталого та людського розвитку); глобальний (визначає пріоритети світового розвитку, людської цивілізації, орієнтирами дій є міжнародні домовленості, які відзначаються Глобальним договором ООН; стандартами ISO 14000 у галузі систем екологічного менеджменту, GRI — рекомендаціями щодо звітності в галузі сталого розвитку, міжнародним стандартом із соціальної відповідальності ISO 26000, ISO 9001:2000 тощо).

Висновки. Соціальна відповідальність — це волевиявлення, яке визначається певною поведінкою щодо дотримання усвідом-

лених обмежень і соціальних норм, гарантує безпеку і прогресивний розвиток, забезпечує узгодження інтересів суб'єктів, задіяних у суспільних відносинах та управлінні ними.

Таким чином, критерії ефективності соціальної відповідальності є обов'язковим структурним компонентом, який характеризує кінцевий результат реалізації соціальної відповідальності у досягненні цілей сталого розвитку. Завдяки критеріям ефективності виявляється ступінь затребуваності соціальної відповідальності щодо сталого розвитку та кінцевих результатів за окремими напрямками. Окрім критерія ефективності, за досягнення яких має формуватися й застосовуватися відповідальність, доцільно також доповнити такі:

- раціональне залучення, споживання і використання природних ресурсів;

- переважне застосування у виробництві високоекономічних ресурсозберігаючих технологій;

- запровадження ефективних механізмів саморегуляції, що забезпечують автоматичне налаштування соціоекономічної системи на сталий розвиток;

- покращення і зміцнення здоров'я населення, продовження тривалості повноцінного життя і трудової активності;

- підвищення освітнього, професійного рівня та соціально-культурного рівня населення;

- високий рівень і якість життя населення у сполученні із соціальним, інтелектуальним і духовним зростанням;

- дотримання прав і свобод людини, наявність можливостей вибору людини в усіх сферах суспільного життя;

- активна діяльність об'єднань громадян у процесах переходу України до сталого розвитку;

- нові стратегічні орієнтири соціальної політики, орієнтованої на реалізацію вимог соціальної відповідальності щодо сталого розвитку;

- реалізація в економічній політиці принципів інноваційності та сталості;

- запровадження механізмів соціальної відповідальності за реалізацію принципів сталого розвитку у стратегіях і програмах на всіх рівнях управління (державному, регіональному, виробничому, особистісному).

Література

1. Будущее, которого мы хотим: итоговый документ Конференции ООН по устойчивому развитию «Рио+20» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.unmultimedia.org/radio/russian/archives/115798>.

2. *Дейч М.Є.* Соціальне партнерство як інструмент взаємоузгодження соціальних обов'язків та соціальної відповідальності / М. Є. Дейч // Україна: аспекти праці. — 2011. — № 6. — С. 27—34.

3. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк, 2013. — 296 с.

4. *Колот А.* Соціальна відповідальність людини як чинник стійкої соціальної динаміки: теоретичні засади / А. Колот // Україна: аспекти праці. — 2011. — № 3. — С. 3—9.

5. *Колот А. М.* Корпоративна соціальна відповідальність і проблеми її сприймання суспільством / А. М. Колот // Соціально-трудові відносини: теорія і практика: зб. наук. пр. — К.: КНЕУ, 2013. — № 2. — С. 6—15.

6. Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 «Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/ru>.

Йохна М. А., д.е.н.,
завідувач кафедри менеджменту,
Хмельницький національний університет
yokhna@ukr.net

Yokhna M. A., Dr. of Sc. in Economics,
Head of Management Department,
Khmelnitskyi National University
yokhna@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ЕВОЛЮЦІЇ КОНКУРУЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

АНОТАЦІЯ. Представлено концептуальну економіко-математичну модель, що дає змогу відображати і передбачати еволюцію конкуруючих суб'єктів господарювання за певних інституційних і ресурсних обмежень, на які ці суб'єкти можуть тією чи іншою мірою впливати.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: конкуренція, інституції, ресурси, моделювання, суб'єкти господарювання.

CONCEPTUAL MODEL OF COMPETING BUSINESS ENTITIES EVOLUTION

ABSTRACT. Provides a conceptual economical mathematical model to reflect and predict the evolution of competing business entities in a